

มนุษย์

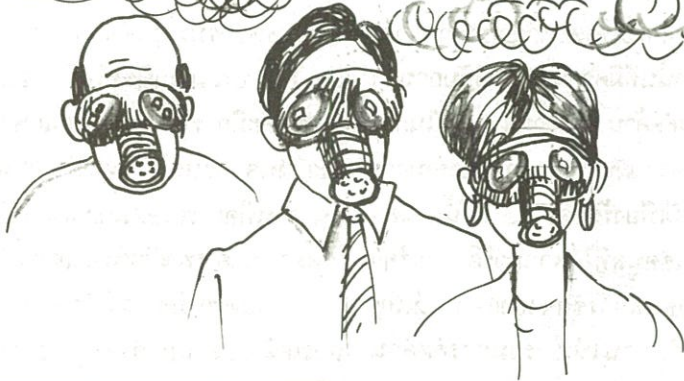
กับ

สิ่งแวดล้อม

: งานวิจัย

* ญัฐสิทธิ์ พุฒิวิสารทภาคย์

* บรรณาธิการประจำแผนกบริการสนเทศ หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย : ศศ.บ.
(บรรณาธิการศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ในระบอบประชาธิปไตย
ทุกสรรพสิ่งล้วน
สัมพันธ์และมีส่วน
เกื้อกูลกันเพื่อการ
ดำรงอยู่ได้ในโลก
นับตั้งแต่การถือกำเนิดของสิ่งมีชีวิต
ขนาดเล็กสุด กระทั่งพัฒนาการมาเป็น
รูปแบบมนุษย์ผู้ทรงภูมิปัญญาเผ่าพันธุ์
ต่าง ๆ ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง
แห่งอารยยุค ใครจะตระหนักบ้างว่า
มนุษย์กำลังไข่มั่นสมอง และสองมือ
อันเลอเลิศของตนบั่นทอนทำลายสรรพ-
สิ่งแวดล้อมที่เคยเกื้อกูลจนมนุษย์เติบโต
ใหญ่ขึ้นได้ทุกวันนี้

กระแสสำนึกในภยันตรายของ
โลกอันเสื่อมโทรมลงถึงขีดสุดถึงขั้น
วิกฤตในบางพื้นที่และกำลังจะติดลบ
ในหลายกรณีนั้น ไม่ใช่กระแสด้าน
เชิงแพชชั่นอย่างแน่นอน เพราะภยันตราย-
ชาติที่เกิดขึ้นรอบตัวคนหนักหน่วงรุนแรง
ขึ้นตามลำดับนั้นเป็นคำตอบที่เห็นกัน
ชัด ๆ อยู่แล้ว เมื่อมีคนเริ่มทบทวนไม่ได้และ
ร้องแครงแครงกระเณอขึ้นมา เสียงร้อง
นั้นพลันมีการขานรับอย่างพร้อมเพรียง
จากเพื่อนร่วมโลกทุกชาติ

ประเทศไทยเคยมีตัวอย่างจาก
กรณีโรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต
และการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้า
ดอยสุเทพที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีงาน
วิจัย เรื่อง “ความแปลกแยกกับการ
เข้าร่วมการคัดค้านปัญหาสิ่งแวดล้อม
ของประชาชน : ศึกษากรณี

โรงงานแทนทาลัมที่จังหวัดภูเก็ต*

โดยนางสาวเยาวนิจ กิตติชกรกุล (พ.ศ. 2529) พบว่า ความรู้สึกใ้บรรทัดฐานเป็นมิติของความแปลกแยก* เพียงมิติเดียวที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานแทนทาลัม แต่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานแทนทาลัมได้เพียงร้อยละ 4 และเมื่อควบคุมตัวแปรการเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานฯ ของกลุ่มคนใกล้ชิด พบว่าความรู้สึกใ้บรรทัดฐานมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานฯ เฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่ได้ไปเข้าร่วมการคัดค้านโรงงานฯ กับกลุ่มคนใกล้ชิดเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ตัวแปรที่มีอำนาจมากที่สุดในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามก็คือ ทศนคติที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนดังกล่าวได้ร้อยละ 11 ส่วนตัวแปรที่มีอำนาจรองลงมาก็คือ ความเชื่อข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทางลบของโรงงานแทนทาลัม โดยที่ตัวแปรทั้งสองรวมกันจะสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเข้าร่วมการคัดค้านการก่อตั้งโรงงานแทนทาลัม ได้ร้อยละ 18 ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่มีอำนาจอธิบายอย่างมีนัยสำคัญ

และงานวิจัย เรื่อง “การระดมพลังและการเข้าร่วมการคัดค้าน

การสร้างกระเช้าลอยฟ้าโดยสุเทพ : การศึกษาแนวจิตวิทยาสังคม*

โดยนางวิณี บุญนาค (พ.ศ. 2529) ได้สัมภาษณ์กลุ่มที่เข้าร่วมและไม่ได้ร่วมการคัดค้าน ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ พระสงฆ์ นักวิชาการ นักศึกษา และชาวบ้าน แสดงให้เห็นว่าร้อยละ 60 ของผู้เข้าร่วมการคัดค้านได้เข้าร่วมการคัดค้านในระดับต่ำ มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่เข้าร่วมการคัดค้านในระดับสูง นอกจากนี้พบว่าแบบแผนของการเข้าร่วมการคัดค้านเป็นไปตามแบบแผนของกัตต์แมน ส่วนผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมการคัดค้านนั้นพบว่ามีความลักษณะทางจิตวิทยาสังคม อันได้แก่ระดับความเป็นอนุรักษ์นิยม ทศนคติต่อการสร้างกระเช้าลอยฟ้าและระดับความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับการเข้าร่วมการคัดค้าน แตกต่างจากผู้เข้าร่วมการคัดค้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในบรรดาตัวแปรอิสระที่ศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อการสร้างกระเช้า ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อว่าการสร้างกระเช้าจะทำลายสภาพแวดล้อมเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมการคัดค้าน แต่ความสามารถในการอธิบายความผันแปรของการเข้าร่วมการคัดค้านมีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้น จากนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรื่องของอิทธิพลการชักจูงยังแสดงให้เห็นว่าการชักชวนให้เข้าร่วมการคัดค้าน

เท่านั้นที่ประสบผลในการกระตุ้นให้ประชาชนให้เข้าร่วมการคัดค้าน

ปัญหาจากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศที่ทำให้เกิดสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม การสะสมสารพิษในห่วงโซ่อาหารอันตรายต่อผู้บริโภค และอันตรายที่มีต่อเกษตรกรโดยตรงนั้น ได้มีผู้วิจัยเรื่อง “ความรู้ทัศนคติของเกษตรกรต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” โดยนายเกษม น้อยน้ำใส (พ.ศ. 2529) ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า สภาพทั่วไปของเกษตรกรในสังคมชนบท มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักหลังฤดูการเก็บเกี่ยวแล้วจะทำการเพาะปลูก ครอบครัวยุคใหม่มีขนาดเล็กประมาณ 3-5 คน และจะทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยทำในพื้นที่ประมาณ 11-50 ไร่ ส่วนใหญ่ทำการเกษตรมานานกว่า 20 ปี มีประสบการณ์ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชประมาณ 1-10 ปีสำหรับสถานภาพทางเศรษฐกิจนั้นเกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรต่ำ คือ ประมาณปีละไม่ถึง 20,001 บาท และมีการใช้จ่ายต่ำด้วย เกษตรกรจะกู้เงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์และเอกชนต่าง ๆ เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผล

* มิติของความแปลกแยก ประกอบด้วย ความรู้สึกไร้อำนาจ ความรู้สึกไร้ความหมาย ความรู้สึกไร้บรรทัดฐาน และความรู้สึกโดดเดี่ยวทางสังคม

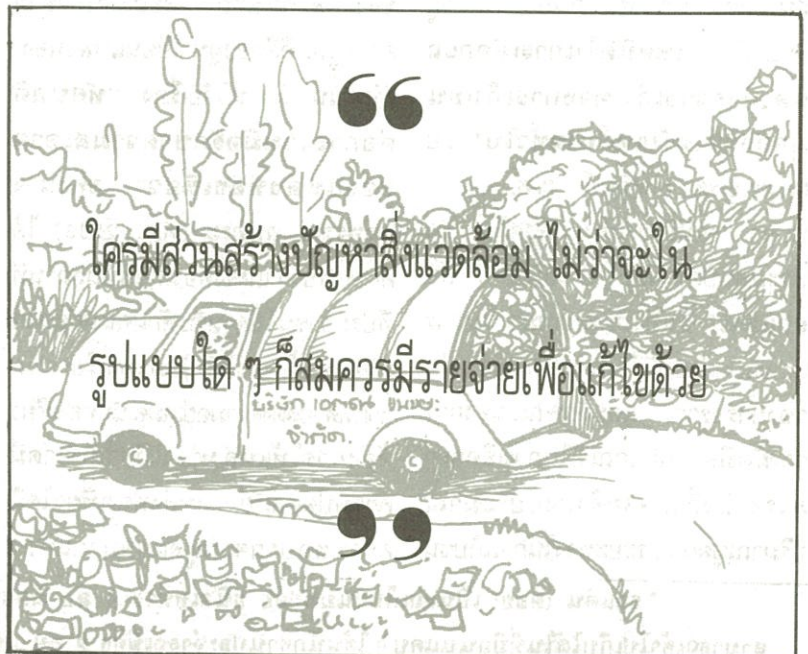
กระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้น ป.4 มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชดีกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาชั้น ป.4 และต่ำกว่าชั้น ป.4 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาชั้น ป.4 มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชดีกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้น ป.4 แต่รู้เรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความรู้ไม่แตกต่างกันและเกษตรกรที่มีอายุ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ประสบการณ์ในการใช้สารเคมีฯ สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันการเกษตรแตกต่างกัน มีความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

เกษตรกรมีทัศนคติต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาชั้น ป.4 และสูงกว่าชั้น ป.4 มีทัศนคติต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้น ป.4 แต่ในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกันและเกษตรกรที่มีอายุ จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ประสบการณ์ในการใช้สารเคมีฯ สถานภาพการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันการเกษตร สถานภาพพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาสู่สังคมมากขึ้น สารเคมีต่าง ๆ ได้ถูกนำเข้ามาใช้ในกิจการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและสาธารณสุขเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีทั้งที่มีพิษร้ายแรงและไม่ร้ายแรง สารเคมีเหล่านี้ได้ถูกนำไปใช้หรือผสมกันเพื่อให้มีฤทธิ์ในการทำลายโดยเฉพาะกับศัตรูพืชแมลง ฆ่าเชื้อโรค หรือส่วนประกอบในการอุตสาหกรรมต่าง ๆ แล้ว สารเคมีเหล่านี้ก็ตกค้างอยู่ในธรรมชาติตามสภาพที่กลายเป็นของเหลือใช้หรือมูลฝอยจากเขตโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชน อาคารบ้านเรือน ซึ่งจะปนเปื้อนกับสิ่งแวดล้อมในน้ำ อากาศ และดินจนมีผลต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ จึงมีผู้ทำการศึกษา เรื่อง “การจัด

การมูลฝอยที่เป็นอันตรายในเขตเมือง” โดย ผศ.ดร.ธเรศ ศรีสถิตย์ (พศ. 2533) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการการจัดการ และสามารถทำไปปฏิบัติได้โดยเฉพาะในเขตเทศบาลต่าง ๆ จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากมูลฝอยอันตรายที่มาจากสถานพยาบาล ทั้งนี้เพราะสถานพยาบาลไม่ได้ทำลายโดยมอบให้เทศบาลเก็บขนไปทำลาย ตามวิธีการของเทศบาล จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม นอกจากนั้นเทศบาลทั่วไปยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางในการจัดการมูลฝอยอันตรายโดยเฉพาะมูลฝอยติดเชื้อควรเผาทำลายในที่ที่เกิด ส่วนมูลฝอยอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ควรแจ้งหรือติดต่อประสานงานกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหามูลฝอยได้เพิ่มทวีความ

รุนแรงมากขึ้นในเมื่อเรามีเนื้อที่จำกัด ในการกำจัดมูลฝอย และปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มูลฝอยได้เกิดขึ้นตามชุมชน อาคารบ้านเรือนโดยเทศบาลมีหน้าที่เก็บรวบรวมด้วยรถบรรทุกมูลฝอยขนาดต่าง ๆ กัน ตามปริมาณของมูลฝอย ดังนั้นในการทำงานเก็บขนมูลฝอยให้ได้มีประสิทธิภาพ รถเก็บขนย่อมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานและมีความสำคัญ จึงควรให้ความสนใจพิจารณาเลือกใช้ รถอย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพของบ้านเมือง ผังเมือง ย่อมแตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิประเทศ ตามความเป็นอยู่ ธุรกิจการค้า การขยายตัวของเมืองและความหนาแน่นของประชาชน ดังนั้นในการวางแผนทางรถเก็บขนมูลฝอยตามจุดต่าง ๆ จะช่วยให้การเก็บขนมูลฝอยได้ดียิ่ง คือ “เก็บได้หมด รวดเร็ว ไม่กีดขวางการจราจร และไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากนัก” จึงได้มีผู้ศึกษาเรื่อง **“เทคนิคในการเลือกรถ และการวางแผนทางการเก็บขนมูลฝอยสำหรับเทศบาลทั่วไป”** โดย ผศ.ดร.ธเรศ ศรีสถิตย์ (พ.ศ. 2533) พบว่า รถที่นิยมให้มากที่สุดคือ รถประเภทเปิดข้างเทท้าย ชนิด 6 ล้อ **รถเต็น*** ซึ่งเริ่มมีบทบาทมากในการเก็บขนมูลฝอย ทั้งนี้เพราะความหนาแน่นของการจราจร และลักษณะของการวางผังเมือง หลักเกณฑ์ในการเลือกรถ ควรคำนึงถึงปัจจัยด้านงบประมาณ ปริมาณมูลฝอย ระยะทางในการเก็บขน

และจำนวนพนักงานประจำรถ สำหรับการวางแผนทางเก็บขนเทศบาลควรทำการทดลองกับเขตเก็บขนก่อน โดยพยายามให้รถทำการเก็บขนวันละ 2 เที่ยวมากที่สุด และควรคำนึงถึงปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตต่าง ๆ ทิศทางในการวิ่ง ตลอดจนความเหมาะสมของภูมิประเทศในเขตเมือง

ปัญหาภาวะมลพิษด้านมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยว นับตั้งแต่รัฐบาลได้กำหนดให้ปีพุทธศักราช 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยว จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น การทิ้งมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยวก็มีมากขึ้นตามจำนวนผู้มาเยือน จนก่อให้เกิดปัญหาสภาวะแวดล้อมที่ไม่ดี ทำลายภาพพจน์และความงามของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทำลายความรู้สึกที่ดีของผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีงานวิจัยเรื่อง **“ทัศนคติต่อการร่วมมือรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว”** ของนาง ธนพรพรณ สุนทร (พ.ศ. 2533) ได้ศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ที่ประชาชนใช้สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งที่ควรมีทัศนียภาพ หรือธรรมชาติที่สวยงามอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวสะอาดมีความปลอดภัย แหล่งท่องเที่ยวใดมีความสกปรกจากมูลฝอยมากแหล่ง

ท่องเที่ยววันนั้นจะหมดคุณค่าลงไปทันที การร่วมมือรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการดำเนินการอย่างจริงจัง ผู้ที่มีส่วนช่วยรักษาความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ผู้รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ผู้ประกอบการค้าบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้สิ่งรอบตัว ก็เป็นปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อ การกระทำความผิดของมนุษย์เราได้ ดังเช่นงานวิจัยเรื่อง **“ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อ การกระทำความผิดของเยาวชน”** ของนายไพโรจน์ สิทธิภักด (พ.ศ. 2529) โดยการสุ่มสัมภาษณ์เยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีถึง 25 ปี ที่กระทำความผิด 200 คน จากทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งประเภทการกระทำความผิดของเยาวชนออกเป็น 4 ประเภทคือการกระทำความผิดประเภทฆาตกรรม, ใจกรรม, ทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัสและประเภทข่มขืนกระทำชำเรา การวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อ การกระทำความผิดของเยาวชนมีดังต่อไปนี้

1. เยาวชนที่กระทำมาจากครอบครัวที่ไม่แออัด โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเกษตรกรรมมาก่อน

*รถเต็น (ต๋อย) เป็นรถเก็บขนมูลฝอย ชนิดเทท้าย 4 ล้อ มีความจุ 3 ลบ.ม. มีความคล่องตัวสูง สามารถเข้าไปเก็บได้ในที่ที่ถนนแคบ ๆ ใช้พนักงานประจำรถเพียง 2 คน และสามารถจดทะเบียนรถบรรทุกได้

2. ยาวชนที่กระทำผิด จะกระทำ ความผิดในเวลากลางคืนมากกว่าในเวลากลางวัน
3. สถานที่ของการกระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณที่เปลี่ยวในชนบท เช่น บริเวณภายในหมู่บ้านที่ห่างคนสัญจรไปมา บริเวณไร่นาหรือป่าละเมาะ
4. ยาวชนที่กระทำผิดส่วนใหญ่ จะใช้อาวุธปืนเป็นอาวุธในการกระทำความผิด ยกเว้นความผิดประเภทข่มขืนกระทำชำเราที่ใช้กำลังและเสียงขู่บังคับในการกระทำความผิด
5. อาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้น ส่วนใหญ่ได้มาโดยการซื้อหา และบุคคลอื่นให้ยืม
6. ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพื่อนที่กระทำความผิดมาก่อน เมื่อแยกความผิดในแต่ละประเภทของการกระทำความผิดแล้วความผิดประเภทฆาตกรรมนั้นจะใช้อาวุธปืนกระทำความผิดเป็นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการป้องกันตนเอง ถูกดูหมิ่น ศักดิ์ศรี ความผิดประเภทโจรกรรมจะใช้ปืนเป็นอาวุธในการกระทำความผิดเป็นส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากเพื่อนฝูงและต้องการนำเงินไปใช้จ่าย ความผิดประเภททำร้ายร่างกายคนเจ็บสาหัส นั้นจะใช้อาวุธปืนและมีดในการกระทำความผิด มีสาเหตุมาจากการก่อการทะเลาะวิวาทกัน ต้องการแก้แค้นและเมาสุรา ความผิดประเภทข่มขืนกระทำชำเรา นั้น

ส่วนใหญ่ใช้กำลังและเสียงเป็นตัวบังคับเหยื่อและเกิดในช่วงกลางคืน โดยมีสาเหตุมาจากมีสิ่งยั่วยุทางกามารมณ์อยู่และโอกาสเปิดให้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อการกระทำความผิดพบว่า แหล่งที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิด แต่การใช้อาวุธ เวลา และ สถานที่ที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จะเห็นได้ว่านับวันสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราจะเป็นมลพิษมากขึ้นทุกทีไม่ว่าควันพิษ น้ำเสียจากโรงงาน ควันพิษของท่อไอเสียรถยนต์ เสียงดังจากรถจักรยานยนต์ การจราจรที่ติดขัดนานนับชั่วโมง นับเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์แบบผ่อนส่งทั้งทางสุขภาพกายและจิตใจ ซึ่งทางรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและได้รับเร่งแก้ไขมากมายหลายโครงการ เช่น โครงการรถไฟลอยฟ้า การสร้างสะพานลอยคนเดินข้าม การริเริ่มที่จะให้มีการบำบัดน้ำเสียให้คูคลองทุกแห่ง การเดินเรือในคลองแสนแสบและอีก 7 คลอง รวมทั้งสวนสาธารณะ สวนหลวง ร.9 สวนสมเด็จพระยาเป็นต้น แหล่งนันทนาการเดิมที่มีอยู่ เช่น สวนสัตว์ดุสิต สวนจตุจักร และสวนลุมพินี นับเป็นปอดใหญ่ของกรุงเทพมหานครที่ควรอนุรักษ์ไว้ให้ประชาชนทุกวัยทุกชนชั้นได้มาพักผ่อนหย่อนใจควรที่จะทำการศึกษาและการวางแผนสำหรับโครงการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

แหล่งนันทนาการนั้นให้คงไว้ซึ่งกัน สถานภาพเดิมเพื่อให้บริการทางนันทนาการต่อไปในอนาคต ซึ่งมีผู้วิจัยเรื่อง “การประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการในเขตเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีสวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร” โดยนางสาวสุวดี ศรีบุญจวงลางกูร (พ.ศ. 2529) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้มาท่องเที่ยวสวนสัตว์ดุสิต ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยภายในเขตเมืองที่มีสภาพแวดล้อมแออัด คือ ในเขตเมืองชั้นในและชั้นกลางของกรุงเทพมหานครและมีระดับรายได้อยู่ในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ อยู่ในวัยทำงาน ประกอบอาชีพรับจ้างในหน่วยงาน เอกชนและรับราชการ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีเวลาว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจจำกัดทำให้การมาพักผ่อน แหล่งนันทนาการนอกบ้านแห่งนี้เกิดขึ้นได้นาน ๆ ครั้ง โดยส่วนใหญ่เดินทางด้วยรถประจำทางซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 39.20 บาท และแหล่งนันทนาการที่ทดแทนสวนสัตว์ได้มากที่สุด คือ สวนจตุจักร และสวนลุมพินีตามลำดับ โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางไปยังแหล่งนันทนาการทดแทนเท่ากับ 27.29 บาท ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมาท่องเที่ยวพบว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวสวนสัตว์แห่งนี้ โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเดินทางกับจำนวนครั้งของการมาท่องเที่ยวในลักษณะผกผัน สำหรับมูลค่าประโยชน์

ของสวนสัตว์ดุสิต ซึ่งอยู่ในรูปความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้มาท่องเที่ยวที่มีต่อการได้มาพักผ่อน ณ สวนสัตว์แห่งนี้ปรากฏว่า สวนสัตว์ดุสิตก่อให้เกิดมูลค่าประโยชน์ทางนันทนาการ ในปี พ.ศ. 2528 เท่ากับ 27.96 ล้านบาท และเมื่อมีการอนุรักษ์พื้นที่นี้ไว้ในสถานภาพที่เป็นแหล่งนันทนาการต่อไปจะมีมูลค่าประโยชน์ทั้งหมดในรูปมูลค่าปัจจุบันที่เป็นตัวเงินตลอดอายุโครงการ 25 ปี เท่ากับ 204.52-298.43 ล้านบาท ณ ระดับอัตราส่วนลด 13-8 % ตามลำดับ

สวนสัตว์ดุสิต นอกจากจะเป็นแหล่งนันทนาการแล้ว ยังดำเนินการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า สงวนพันธุ์สัตว์ป่าให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้จัก โดยมีงานวิจัย เรื่อง **“ความคิดเห็นของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า : กรณีศึกษา สวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร”** โดยนางสาว จันทน์วิภา อุดมเศรษฐี (พ.ศ. 2529) พบว่าเยาวชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างเห็นด้วย เยาวชนชายและหญิงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เยาวชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เยาวชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เยาวชนที่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 เยาวชนที่มาจากสถานศึกษาที่มีหรือไม่มีชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการศึกษเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการขาดการส่งเสริมเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ปัญหาประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรสัตว์ป่า ปัญหาการขาดการสนับสนุนจากประชาชน และจากภาครัฐบาล ส่วนข้อเสนอแนะที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า พบว่าควรมีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เรื่องคุณค่า และประโยชน์ของทรัพยากรสัตว์ป่า รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ทางสื่อมวลชนทุกประเภท เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าด้วย

สำหรับการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้เริ่มมีองค์กรต่าง ๆ หันมาสนใจภัยจากสภาพแวดล้อมใกล้ตัวอย่างจริงจัง แล้วรณรงค์ต่อต้านให้เห็นผลอย่างเร่งด่วนในเวลานี้ เป็นกระแสหลักต้นสำคัญที่ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนหันมาสนใจปัญหาจริงจังขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในรอบปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มในทางบวกยิ่งขึ้นสำหรับการรณรงค์ในอนาคตอันใกล้

จากการประชุมผู้บริหารสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

เมื่อต้นเดือนธันวาคมที่ผ่านมา เรื่อง **“ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อเมืองไทยจะเป็นนิคม”** ได้สรุปปัญหาการสูญเสียป่าว่า ป่าไม้เมืองไทยซึ่งควรมี 40 % ของประเทศนั้น ปัจจุบันเหลือเพียง 28 % และแนวโน้มการบุกรุกป่ายังมีอยู่สูงตรงบริเวณที่ปัญหาความยากจนของประชาชนยังไม่หมดไป เพราะคนกลุ่มนี้มีจำนวนถึง 8.7 ล้านคน ยังจำเป็นต้องหักล้างทางพงเพื่อเสาะหาพื้นที่เกษตรกรรมอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะทุกครั้งที่ถูกหักล้างทางพง เมื่อไม่มีการลงทุนพัฒนาหน้าดินเลย ความอุดมสมบูรณ์ของดินก็จะลดลง ต้องเปลี่ยนที่ใหม่เรื่อยไป ขณะเดียวกันนายทุนจากเมืองใหญ่ก็ถือโอกาสตามเข้าไปเก็บเนื้อดินที่มีผู้บุกรุกนำร่องไปแล้วนี้ มาพัฒนาให้มีศักยภาพเชิงธุรกิจในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรีสอร์ท สนามกอล์ฟ หรือการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าสงวนฯ สวมรอยชาวบ้านไปพร้อม ๆ กัน

แนวทางการแก้ปัญหาที่เสนอมาจากการประชุม คือ ต้องแก้ปัญหาคนที่อยู่อาศัยและทำกินในเขตป่ามาก่อน จากนั้นค่อยกำหนดพื้นที่ป่าโดยรวมของประเทศว่าควรจะเป็นสัดส่วนของป่าอนุรักษ์สูงสุดคือ 25 % ลดพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเหลือเพียง 15 % พร้อมกับหลักการที่ว่า

“ใครมีส่วนสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะในรูปแบบใด ก็สมควรมีรายจ่ายเพื่อแก้ไขด้วย”

แนวความคิดนี้เป็นแนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เรากำลัง

เผชิญอยู่ ในลักษณะการมองโลกในแง่ดี มีทางออกให้ และสร้างกำลังใจร่วมกันว่าปัญหาเฉพาะหน้ายามนี้ไม่เลวร้ายจนเกินกว่าจะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

สภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ป่าชายเลน การแก่งแย่งกันใช้ทรัพยากรทุกประเภทอย่างขาดความรอบรู้เอาใจใส่ในการสร้างเสริมขึ้นมาใหม่ในรอบปีที่ผ่านมาอันอยู่ในขั้นอันตรายอย่างยิ่ง โดยมีรูปธรรม คือ

1. การบุกรุกทำลายป่าโดยชาวบ้าน ทั้งที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์และรับใช้ฝ่ายนายทุน เฉพาะการบุกรุกของฝ่ายนายทุนในรูปแบบรีสอร์ทกลางป่า-ชายเขา อิงดอย ฯลฯ มีพื้นที่รวมมากกว่าหนึ่งล้านไร่แล้ว โดยเอกสารสิทธิ์มักจะได้มาไม่ถูกต้องหรือออกทับที่ป่าสงวนฯ โดยเจตนา

2. การตัดไม้ทำลายป่าชายเลนเพื่อแปรสภาพเป็นพื้นที่ทำนาทุ่งในแถบภาคตะวันออกมีปริมาณมหาศาลจนไม่

สามารถปลูกทดแทนขึ้นมาได้ทันความต้องการทางนิเวศวิทยาชายทะเลอีกแล้ว ผลที่เกิดขึ้นคือแหล่งอาศัยเพาะพันธุ์และอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์น้ำทะเลได้สูญเสียไปจนเกือบจะสิ้นเชิง และน้ำสกปรกจากการเพาะเลี้ยงกุ้งถูกปล่อยทิ้งสู่ทะเลโดยไม่มีการบำบัด ก่อมลพิษแถบชายทะเลอย่างรุนแรง

3. การลงทุนสร้างสนามกอล์ฟใหม่ทั่วประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนเพียงกลุ่มน้อยนิด จำนวนมากถึง 150 สนาม ใช้พื้นที่แต่ละแห่งอย่างน้อย 1,000-3,000 ไร่ คาดว่าประเทศไทยได้สูญเสียพื้นที่ทำกิน (ที่นาเดิมหรือที่กร้างว่างเปล่าซึ่งอยู่ในมือนักเก็งกำไรที่ดิน) และพื้นที่บุกรุกเขตป่าสงวนฯ ไปกับโครงการสร้างสนามกอล์ฟทั้งหลายไม่ต่ำกว่า 500,000 ไร่แล้ว

สำหรับปัญหาสนามกอล์ฟนั้นแนวคิด “ปอดแห่งใหม่ของคน

เมืองหลวง” อาจกลายเป็น “ทะเลทรายของเมืองไทย” ได้ง่าย ๆ เนื่องจากการขาดแคลนน้ำดูแลรักษาสวน ซึ่งแต่ละแห่งต้องใช้น้ำวันละประมาณ 1,000 ลบ.ม. หรือ 1 ล้าน ลบ.ม./ปี สำหรับสนามขนาด 18 หลุม เท่ากับปริมาณความต้องการน้ำของไร่อ้อยหรือไร่มันขนาด 1,000 ไร่ทีเดียว ปัญหาเฉพาะหน้าตอนนี้คือปริมาณฝนไม่เพียงพอให้เก็บกักน้ำ วิฤตที่สุดคือ ภาคตะวันออกและภาคเหนือ

กรมชลประทานและโครงการพระราชดำริไม่ยินดีที่จะให้น้ำในส่วน of เกษตรกรถูกแบ่งไปใช้ ขณะเดียวกันหน้าคลุมดินในรูปสนามกอล์ฟก็เก็บกักน้ำไม่ได้เหมือนป่าดิบ นอกจากนี้ยังจะมีสารเคมีจากการดูแลหญ้าเบอร์มิวด้าตกค้างอยู่อีก อันจะเป็นปัญหาในเรื่องราวสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต

อะไรกำลังจะเกิดขึ้นกับเมือง-ไทยในทศวรรษหน้า ?

บรรณานุกรม

- เกษม น้อยน้ำใส “ความรู้ ทักษะคติของเกษตรกรต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- จำนงรักษ์ อุดมเศรษฐ์ “ความคิดเห็นของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า: กรณีศึกษาสวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- ธนพรธณ สุนทระ “ทัศนคติต่อการร่วมมือรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว” วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม 12, 2, กรกฎาคม-ธันวาคม 2533. หน้า 11-25
- ธเรศ ศรีสถิตย์ “การจัดการมูลฝอยที่เป็นอันตรายในเขตเมือง” วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม 12, 2, กรกฎาคม-ธันวาคม 2533. หน้า 26-37
- “เทคนิคในการเลือกและกำหนดเส้นทางการเก็บขนมูลฝอยสำหรับเทศบาลทั่วไป” วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม 12, 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2533 หน้า 1-10

“แนวทางใหม่แก้ปัญหาอย่างมีความหวัง ใครสร้างมลพิษ คนนั้นจ่าย” ประชาชาติธุรกิจ 30 ธันวาคม 2533-2 มกราคม 2534
หน้า 20

ไพโรจน์ สิทธิธนาผล “ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลกระทบต่อกระทำความผิดของเยาวชน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม) ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529
เยาวนิจ กิตติธรรกุล “ความแปลกแยกกับการเข้าร่วมการคัดค้านปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชน: ศึกษากรณีโรงงานแทนทาลัม
ที่จังหวัดภูเก็ต” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

วิชนิ บุญนาค “การระดมพลังและการเข้าร่วมการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าโดยสุเทพ: การศึกษาแนวคิดจิตวิทยาสังคม”
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

สุดี ศรีเบญจพลางกูร “การประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการในเขตเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีสวนสัตว์ดุสิต กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม) ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.

ด้วยความปรารถนาดี

จาก

บริษัท อาคารซินติเคต จำกัด

87/99 ถ.พัฒนาการ แขวงสวนหลวง

เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250

โทร. 321-0028, 321-5011

